

KOMISJA DS. KULTU BOŻEGO I DYSCYPLINY SAKRAMENTÓW EPISKOPATU POLSKI

Wskazania w sprawie materii Eucharystii

1. „Eucharystia jest «źródłem i zarazem szczytem całego życia chrześcijańskiego. «Inne zaś sakramenty, tak jak wszystkie kościelne posługi i dzieła apostołstwa, wiążą się ze świętą Eucharystią i do niej zmierzają. W Najświętszej bowiem Eucharystii zawiera się całe duchowe dobro Kościoła, a mianowicie sam Chrystus, nasza Pascha»¹. Sprawowanie zaś Eucharystii jest czynnością Chrystusa i Kościoła, w której nasz Pan Jezus Chrystus, przez posługę kapłana, ofiaruje siebie samego, substancjalnie obecnego pod postaciami chleba i wina, Bogu Ojcu, wiernym zaś, złączonym z Nim w Jego Ofierze, oddaje siebie jako pokarm duchowy². Dlatego Kościół troszczy się o wszystkie szczegóły dotyczące świętej celebracji Eucharystii, w sposób szczególny zaś o chleb i wino, aby spełniały zadość wszystkim wymaganiom prawa kościelnego, a przez to czyniły tę celebrację ważną i godziwą.

2. W ostatnich latach w Polsce rozpowszechniła się praktyka wypieku hostii oraz sprowadzania i dystrybucji wina mszalnego w dużej części poza kontrolą kompetentnej władzy kościelnej, odpowiedzialnej za prawdziwość materii Eucharystii. Osoby zajmujące się powyższą działalnością nie zawsze posiadają rekomendację od swojego księdza proboszcza i często działają na własną rękę bez porozumienia, zezwolenia i współpracy ze swoją kurią diecezjalną. Dlatego Komisja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Episkopatu Polski czuje się zobowiązana przedstawić niniejsze wskazania, które są w tym temacie uzupełnieniem wcześniejszych i dopowiedzeniem do nich.

Chleb

3. Wypiek hostii był w tradycji Kościoła otoczony szczególnym szacunkiem. Często tej czynności towarzyszyła modlitwa, a przygotowujący taki chleb mieli świadomość, że już w pewien sposób dotykają *sacrum* Eucharystii. Ten klimat

¹ KKK, nr 1324.

² Por. KPK, kan. 899 § 1.

bywa utracony, gdy wypiek hostii staje się zwykłą działalnością przemysłową i komercyjną. Dlatego prosi się wszystkich, którzy to zadanie podejmują, aby spełniali je z najwyższym szacunkiem. Godne polecenia są hostie wypiekane przez osoby konsekrowane, zwłaszcza żyjące w zakonach kontemplacyjnych, dla których wypiek hostii jest niekiedy jedynym środkiem utrzymania.

4. Zasady dotyczące przygotowania chleba do celebracji Eucharystii określa *Kodeks prawa kanonicznego*³ oraz *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*⁴. Przypomina je i szerzej wyjaśnia instrukcja *Redemptionis Sacramentum*: „Chleb, którego używa się przy sprawowaniu Najświętszej Ofiary eucharystycznej, powinien być niekwaszony, czysto pszenny i świeżo upieczony, tak aby nie było żadnego niebezpieczeństwa zepsucia. Wynika z tego, że chleb wykonany z innej substancji, nawet zbożowej, lub taki, do którego została dodana znaczna ilość materii różnej od pszenicy, tak że zgodnie z powszechną opinią nie może być nazwany chlebem pszenным, nie stanowi ważnej materii dla sprawowania Ofiary i sakramentu Eucharystii. Poważne nadużycie stanowi dodawanie do chleba przeznaczonego do Eucharystii innych substancji, jakimi są owoce lub cukier czy miód. Jest oczywiste, że hostie winny być wykonywane przez osoby, które odznaczają się nie tylko uczciwością, lecz również mają kompetencje do ich wykonywania i wyposażone są w odpowiednie narzędzia”⁵. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego* zwraca uwagę, że: „Natura znaku domaga się tego, by materia do sprawowania sakramentu miała wygląd pokarmu. Wynika stąd, że chleb eucharystyczny, jakkolwiek niekwaszony i w formie tradycyjnej, powinien być tak przyrządzony, aby kapłan w czasie Mszy z ludem mógł rzeczywiście przełamać Hostię na kilka części i rozdzielić przynajmniej niektórym wiernym. Nie wyklucza się jednak małych hostii, gdy wymaga tego większa liczba przyjmujących Komunię świętą lub inne racje duszpasterskie”⁶. I dalej OWMR dodaje: „Należy [...] chleb strzec przed zepsuciem i zeschnięciem, które utrudniłoby jego łamanie”⁷.

5. W trosce o zachowanie właściwości chleba przeznaczonego do sprawowania Eucharystii, osoba odpowiedzialna za wypiek hostii powinna posiadać rekomendację od swojego proboszcza i złożyć przyrzeczenie wobec biskupa swojej

³ Por. KPK, kan. 924 § 2.

⁴ Por. OWMR, nr 320-321.

⁵ Instrukcja *Redemptionis Sacramentum*, nr 48.

⁶ OWMR, nr 321.

⁷ OWMR, nr 323.

diecezji lub jego przedstawiciela, że używać będzie w tym celu wyłącznie najczystszej mąki pszennej bez żadnych dodatków i konserwantów. Przyrzeczenie to powinno być odnawiane co 5 lat. Dopiero po spełnieniu powyższych wymogów otrzyma upoważnienie, do przygotowywania chleba do sprawowania Eucharystii. Po jego przygotowaniu umieszcza na opakowaniu swój adres i datę wypieku.

Wino

6. O winie stanowiącym materię sakramentu Eucharystii mówi Kodeks prawa kanonicznego⁸ oraz *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*⁹. Zasady te przypomina i powtarza Instrukcja *Redemptionis Sacramentum*, dodając zachętę do ich wiernego przestrzegania: „Wino, jakiego używa się przy sprawowaniu Najświętszej Ofiary eucharystycznej, powinno być naturalne, z winogron, czyste i nie zepsute, bez domieszki obcych substancji. Z troskliwością należy dbać, aby wino przeznaczone do Eucharystii było przechowywane w doskonałym stanie i nie skwaśniało. Absolutnie zakazuje się używania wina, którego prawdziwość i pochodzenie byłyby wątpliwe: Kościół bowiem wymaga pewności, jeśli chodzi o warunki konieczne do ważności sakramentów. Żaden pretekst nie może usprawiedliwić użycia jakichkolwiek innych napojów, które nie stanowią ważnej materii”¹⁰. Przepis ten został także powtórzony przez OWMR, nr 322: „wino do celebrowania Eucharystii powinno być z owocu winnego krzewu (por. Łk 22, 18), naturalne i czyste, to jest bez jakichkolwiek dodatków obcych substancji”.

7. Kongregacja Doktryny Wiary dnia 2.08.1922 roku wyraziła zgodę na siarkowanie wina – inaczej sulfitację, która polega na wprowadzeniu do moszczu lub wina pewnej ilości gazowanego SO² (kwasu siarkowego) lub jego soli (siarczynu lub pirosiarczynu), hamujących rozwój drożdży dzikich i innych niepożądanych drobnoustrojów, ale nie niszczących drożdży szlachetnych¹¹. Siarkowanie wina służy też jego utrwalaniu, gdyż kwas siarkowy jest środkiem konserwującym. Dodatki, których celem jest konserwacja wina, są dozwolone i nie naruszają ani ważności, ani godziwości materii. Siarkowanie to normalny proces produkcji wina. Całkowicie pozbawione siarczynów wina właściwie nie istnieją¹².

⁸ Por. KPK, kan. 924 § 3.

⁹ Por. nr 322; zob. też nr 323.

¹⁰ Instrukcja *Redemptionis Sacramentum*, nr 50.

¹¹ *Leges Ecclesiae*, t.1, X. Ochoa (red.), Romae 1966, s. 492-493; F. Bączkiewicz, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 2, s. 26, przyp.16.

¹² Odnośnie do określonej ilości SO² w zależności od ilości cukru resztkowego, w prawie winiarskim krajów Unii Europejskiej generalnie przedstawia się to następująco:

Ponadto Kongregacja Nauki Wiary w dniu 6.05.1974 roku wyraziła zgodę na używanie do Mszy Świętej również wina słodzonego na sucho, o ile dodatek ten był konieczny do celów czysto konserwujących i nie zmienia substancji wina¹³. Z tego wynika, że wzbogacanie (nasycanie) wina mszalnego może następować tylko jako szaptalizacja, to znaczy słodzenie na sucho niesfermentowanym sokiem winogronowym. Moszcz winogronowy powinien zawierać co najmniej 73° Oechsli tzn. 212 g na litr naturalnego cukru resztkowego. Słodzenie na mokro, to znaczy cukrem, jest wyraźnie zakazane w przygotowaniu wina mszalnego.

8. Obowiązkiem jest nabywanie wina mszalnego u upoważnionego przez kurię diecezjalną producenta wina mszalnego, względnie dystrybutora, którzy przed swoim biskupem złożyli przyrzeczenie, że wytwarzane lub rozprowadzane przez nich wino spełnia wszystkie warunki stawiane co do wina mszalnego, czyli że zostało wyprodukowane, nie naruszając prawa winiarskiego obowiązującego w ich kraju oraz zgodnie z prawem kościelnym. W celu zapewnienia łańcucha zaufania od producenta poprzez dystrybutora aż do sprowadzającego, nakazana jest formalna autoryzacja odnośnie do firm względnie osób. Konkretną formę tej autoryzacji ustalają samodzielnie poszczególne kurie diecezjalne. To oznacza, że dystrybucją wina na terenie diecezji mogą zajmować się tylko te osoby bądź firmy, które otrzymały odpowiednie pozwolenie i zostały dopuszczone przez biskupa miejsca. Taki sposób postępowania podyktowany jest troską o zapewnienie ważnej, dozwolonej i godziwej materii Najświętszej Ofiary, jaką jest wino mszalne. Autoryzacja producenta wina mszalnego względnie dystrybutora przez jedną diecezję ma ważność dla wszystkich pozostałych. Wszystkie szczególne zagadnienia, jak: liczba autoryzowanych producentów wina mszalnego, handlowców i sprzedawców, regulacja odnośnie do wystąpienia lub zmiany osób składających przyrzeczenie wierności, oraz podobne zagadnienia regulują poszczególne kurie diecezjalne.

9. Wino rozlewane do butelek przez producentów, mające etykietę urzędu państwa, które przeprowadza weryfikację prawdziwości wina, nie daje jeszcze żadnej pewności, że zostało wyprodukowane zgodnie z przepisami prawa kościelnego i że może być użyte jako wino mszalne. Dlatego na butelce obok państwowego potwierdzenia niezbędna jest także etykieta w języku polskim: „wino

- wino białe poniżej 5g cukru na litr / 200 mg SO²/L, a powyżej 5g cukru na litr /250mgSO²/L.

- wino czerwone poniżej 5g cukru na litr / 150 mg SO²/L, powyżej 5g cukru na litr / 200 mg SO²

¹³ Dekret Kongregacji Nauki Wiary z dnia 6 maja 1974 roku (Prot. Nr 412/57).

mszalne wyprodukowane zgodnie z zarządzeniem dotyczącym użycia wina do celebracji Eucharystii przez zaprzysiężonego winiarza. Sprowadzający.....” .

10. Potrzebna jest także odpowiednia formacja duchowieństwa celem pogłębienia świadomości oraz wzbudzenia poczucia odpowiedzialności za to, aby materia używana do Eucharystii spełniała wszystkie warunki nie tylko ważnego, ale i godziwego sprawowania Mszy Świętej. Chodzi o wyrobienie poczucia odpowiedzialności u osób duchownych, aby nabywały wino z pewnych źródeł, a więc wskazanych przez biskupa miejsca, i aby wino to spełniało wymagane kryteria.

11. W celu większej kontroli nad materią Eucharystii w Kościele w naszym kraju postuluje się stworzenie ogólnopolskiego rejestru wszystkich producentów, importerów i dystrybutorów hostii i wina mszalnego. Tylko te firmy i osoby, które znajdują się w takim rejestrze, będą miały prawo do dystrybucji materii przeznaczonej do sprawowania Eucharystii

Sytuacje szczególne

12. Osoby chore na celiakię, które nie mogą spożywać glutenu – czyli białka roślinnego zawartego w chlebie – mogą przyjmować Komunię Świętą pod postacią wina lub korzystać ze specjalnie przygotowanych hostii zawierających niewielką ilość glutenu. W przygotowaniu takich hostii należy stosować następujące zasady:

a. „Jeśli chodzi o pozwolenie na użycie chleba z niewielką zawartością glutenu:

A. Może być ona udzielona przez Ordynariuszy prezbiterom i świeckim chorym na celiakię, po wcześniejszym przedstawieniu zaświadczenia lekarskiego.

B. Warunki ważności materii: 1) specjalne hostie «quibus glutinum ablatum est» są materią nieważną; 2) są natomiast materią ważną, jeśli jest w nich obecna ilość glutenu wystarczająca do otrzymania wypieku chleba, nie zostały dodane materie obce, zaś postępowanie zastosowane do ich otrzymania w żadnym wypadku nie zmienia istoty chleba”¹⁴.

¹⁴ Dekret Kongregacji Nauki Wiary z dnia 19 czerwca 1995 roku, „Anamnesis” 10 (2004), nr 36, s. 20.

- b. Biskupi polscy w nocy z 30 kwietnia 2004 roku zachęcali osoby chore na celiakię do przyjmowania Komunii Świętej pod postacią wina¹⁵. Na Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Polski w dniu 11 marca 2009 roku zezwolili na używanie hostii niskoglutenowych, wypiekanych w firmach posiadających kościelny certyfikat.
- c. Wypiek hostii z niewielką ilością glutenu wymaga specjalizacji w tej dziedzinie.
- d. Hostie niskoglutenowe należy konsekrować na oddzielnej patenie. Przed udzieleniem Komunii Świętej osobom chorym na celiakię szafarz powinien wypuścić palce, gdyż nawet bardzo małe cząsteczki chleba, pozostające na palcach podczas podnoszenia Hostii lub udzielania Komunii Świętej, zawierają szkodliwą ilość glutenu.

13. Prezbiterzy, którzy nie mogą spożywać Komunii Świętej pod postacią wina, mogą otrzymać od własnego Ordynariusza pozwolenie na używanie moszczu („mustum”) z winogron. „Przez «mustum» rozumie się świeży winny sok lub także sok przechowywany, zatrzymując jego fermentację (przez zamrożenie lub inne metody, które nie zmieniają jego natury)”. Gdy prezbiterzy ci sprawują Eucharystię w koncelebrze, przyjmują Komunię Świętą «per intinctionem»¹⁶.

Dokument został przyjęty podczas 361. Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Polski w Warszawie, które odbyło się w dniach 5-6 marca 2013 r.

¹⁵ Por. Nota Konferencji Episkopatu Polski z 30 kwietnia 2004, „Anamnesis” 10 (2004), nr 39, s. 36.

¹⁶ Por. Dekret Kongregacji Nauki Wiary z dnia 19 czerwca 1995 roku, „Anamnesis” 10 (2004), nr 36, s. 20-21.

WZORY FORMULARZY PRZYRZECZENIA**Przyrzeczenie**

firmy: Jan Kowalski
ul. Polna 12
87-800 Włocławek

jako producent **hostii i komunikantów**

„ja, Jan Kowalski

oświadczam, że przy wypiekaniu hostii i komunikantów będę przestrzegał dyscypliny kościelnej dotyczącej materii Eucharystii. Według nauki Kościoła zawartej w KPK kan. 924§2 „tylko chleb pszenny jest ważną materią Eucharystii”. „Chleb powinien być czysto pszenny i świeżo wypieczony i niekwaszony, zgodnie ze starożytną tradycją Kościoła łacińskiego ” (OWMR nr 320). Zgodnie z powyższym wymaganiem Kościoła zobowiązuję się do tradycyjnej metody wypieku materii na Eucharystię składającej się z mąki pszennej i wody bez dodawania do nich konserwantów i utrwalaczy.

podpis.....

Uwierzytelnia się powyższy podpis:

Włocławek, dnia 5 listopada 2012 r.

.....pieczęć.....podpis biskupa miejsca

Przyrzeczenie

firmy: Jan Kowalski
 ul. Polna 12, 87-800 Włocławek

jako: **dostawca wina mszalnego**

Ja – Jan Kowalski, właściciel firmy zajmującej się handlem wina, przyrzekam, że podczas wykonywania zamówień na wina mszalne, będę dostarczał tylko te wina, które będą pochodziły z wiadomych szczepów winnych, wiadomego miejsca produkcji, pochodzenia i tylko od takich producentów wina mszalnego, którzy są zaprzysiężeni, że przy jego produkcji przestrzegają norm prawa winiarskiego swojego kraju i spełniają zasady podane przez Kongregację Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów.

.....podpis.....

Za zgodność podpisu:

....., dnia 5 listopada 2012 r.

.....pieczęćpodpis biskupa miejsca

Przyrzeczenie

firmy: Jan Kowalski
 ul. Polna 12, 87-800 Włocławek

jako: **producent wina mszalnego**

Ja – Jan Kowalski, oświadczam, że jako właściciel firmy produkującej wino mszalne, przestrzegam i będę przestrzegał norm prawa winiarskiego mojego kraju oraz dyscypliny i przepisów Kościoła dotyczących materii Eucharystii, zawartych w Prawie kanonicznym oraz wypowiedziach Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów.

.....podpis.....

Za zgodność podpisu:

....., dnia 5 listopada 2012 r.

.....pieczęćpodpis biskupa

Diecezja , dnia

Kuria Diecezjalna

ul.

.....

Licencja dla dostawcy wina mszalnego

Szanowny Pan.....

na podstawie złożonej przysięgi w dniu w, gdzie zobowiązał się Pan jako dostawca wina mszalnego do dostarczania win do sprawowania Eucharystii z wiadomych szczepów winnych, wiadomego miejsca produkcji, pochodzenia i producentów wina mszalnego, którzy są zaprzysiężeni, że przy produkcji win mszalnych przestrzegają norm prawa winiarskiego swojego kraju i spełniają zasady podane przez Kongregację Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, uznaję Pana za dostawcę wina mszalnego w diecezji

Niniejsza licencja jest ważna do dnia

pieczęć

podpis biskupa.....

Diecezja , dnia

Kuria Diecezjalna

ul.

.....

Licencja dla producenta hostii i komunikantów

Szanowny Pan.....

na podstawie złożonej przysięgi w dniu w, gdzie zobowiązał się Pan, że przy wypiekaniu hostii i komunikantów będzie przestrzegał dyscypliny kościelnej, czyli stosował tradycyjną metodę wypieku materii na Eucharystię składającą się z mąki pszennej i wody bez dodawania do nich konserwantów i utrwalaczy, uznaję Pana za producenta hostii i komunikantów w diecezji

Niniejsza licencja jest ważna do dnia

pieczęć

podpis biskupa.....